

N.Y.C. TIME
זמן הדלקת נרות - 4:45
סוף זמני ק"ש - 8:58
9:34 -
סוף זמן תפלה - 10:30
דף היומי לשבת: מנחות י"ג

בס"ד, עש"ק פ' בא - שנת תשפ"ו לפ"ק

פרשת בא

שידובר בה, לגודל הפירצה וחילול שבת הנעשה בארצנו, הטרם תדעון מה שמבואר בתורתנו הקדושה: "וביום השביעי שבת לא יהי בר" - לא יהי' לו שום הוי' וקיום, והכל יהי' כלה ונפסד.

וזהו כוונת המסורה בפ' בא גבי מכת הארבה, מובא בבעל הטורים: "וינח בכל גבול מצרים", "וינח ביום השביעי", הכוונה דמבואר במדרש (ש"ר פי"ג:ד) על מכת הארבה אמרו המצריים, ממכה הלזו יהי' לנו לכל הפחות ריוח ועושר, ואספו מהם חביות לאלפים ולרבבות כדי להתעשר ולהרויח. אמר הקב"ה, רשעים, ממה שנעשה נגד רצונו אתם רוצים להתעשר? חייכם שלא ישאר אצליכם אף אחד, ואף המלוחים מה שאתם חושבים שהם ודאי בידכם וברשותכם לא ישאר אף אחד, וכן יהי' כמבואר בתורה: "לא נשאר ארבה אחד בכל גבול מצרים", וכפירש"י מהמדרש ואף המלוחים פרחו לעילא, ומכת הארבה צווח ועומד גם לדורות על "וינח ביום השביעי" - מה שיעשה וירווח ביום השביעי יהי' כמו בהארבה שלא נשאר ארבה אחד, ואף בשכר וריוח של שבת יהי' כמו כן והבל יהי' נפסד וכלה. ואף המלוחים, ר"ל אף מה שאתה חושב שודאי הוא בידך וברשותך ג"כ יתפרד ויתכלה ולא ישאר ממנו כלום, ורואים אנו זאת בחוש מורגש לעיני כל וכו', עיי"ש.

ושמא יש להביא עוד ענין המרומז במסורה: "וינח" הנאמר גבי ארבה, ו"וינח" הנאמר גבי שבת, והוא: על הפסוק: "ויענך וירעיבך ויאכילך את המן" (דברים ח:ג) יש מדרש פליאה: מכאן להדלקת נרות בשבת. ובשם החיד"א זצ"ל מובא, דאע"ג שטעמו כל מיני מאכלים במן, כיון שלא ראו את המאכלים ["בלתי אל המן עינינו"] לא היו שבעים, ולכן אע"ג שאכלו את המן עדיין כתוב "וירעיבך", וכמו שאחז"ל (יומא עד:): סוּמָא אֵין לוֹ שביעה מפני שאינו רואה את מה שהוא אוכל. והנה, לדעת הרמב"ם (פ"ה מהל' שבת ה"א) והתוס' (שבת כה: ד"ה הדלקת נרות) הטעם שתיקנו חז"ל הדלקת נרות שבת הוא משום עונג שבת, דמי שרואה את האוכל מתענג ממנו ונעשה שבע ממנו. וזו כוונת המדרש פליאה - דכיון שאע"פ שאכלו את המן, עדיין היו רעבים משום שלא ראו את מה שאכלו, משום הכי יש חיוב להדליק נרות שבת.

ויש מביאים את המושג הנ"ל - שמי שאינו רואה את מה שהוא אוכל שאינו נעשה שבע, ממה שנאמר גבי הארבה: "וכסה את עין הארץ ולא יוכל לראות את הארץ" (י:ה) דמכיון שהארבה יהיו מרובים כל כך שלא יוכלו לראות את מה שהם אוכלים, ממילא לא יגיעו לידי שביעה, ולכן - "ואכל את יתר הפליטה הנשארת לכם מן הברד ואכל את כל העץ הצומח לכם מן השדה" - יאכלו בלי גבול כי לא ירגישו שביעה.

והלימוד מהארבה - שמי שאינו רואה את מה שאוכל אינו שבע - שייך לשבת - דמשום הכי יש להדליק נרות שבת כדי שיראו את האוכל וישבעו ממנו.

"וינח הארבה על כל ארץ מצרים וינח בכל גבול מצרים" (י:ד). בבעל הטורים איתא: "וינח" - ב' [פעמים נמצאת תיבה זו בתורה] "וינח בכל גבול מצרים", "וינח ביום השביעי" (שמות כ:יא). מלמד שנח הארבה בשבת [ולא אכל יבול מצרים].

בספר עיון הפרשה (פסח עמ' רכ"א) איתא: ויש להבין מהו לשון קרא "וינח" גבי הארבה; הלוא מניעת אכילה לא שייך ליחשב "מנוחה" כדכתבו התוס' (שבת קכב. ד"ה מעמיד, ועיין רש"י שמות כג:יב) בקרא: "למען ינוח שורך וחמורך" שהביא מן המכילתא: יכול לא יניחה תולש ולא יניחה עוקר, ת"ל "למען ינוח", ואין זה נח אלא צער.

עוד צריך ביאור - מה טעם דוקא במכת ארבה מצינו שהיתה מנוחה למצרים מן המכה ביום השבת, מה שלא מצינו בשאר המכות שהונח להם ביום זה מצרתם.

ותירץ הגר"ח קניבסקי שליט"א: הארבה אוכל גם מה שאין ראוי לאכילה רק כדי להשמיד ולאבד כמו שכתוב בירושלמי (תענית פ"ג ה"ו): למה נקרא שמו "חסיל" [שהוא מין ארבה], שמחסל את הכל, ושייך מנוחה [במה שאינו משמיד ביום השבת].

[וכעין] זה מביא מספר מטעמי השולחן, דאיתא במדרש הגדול שהארבה אכל על פי ציווי הקב"ה מלבד התבואה, גם את הבגדים והתכשיטים ואת כל מיני חמדתם, ואת עיני המצרים ופניהם היו מנקרים. וכיון שלא דרך אכילתם הוא, וודאי דאין צער בהאי מנוחה].

שוב מביא מהגר"ח קניבסקי שליט"א: ומה שהעיר למה דוקא הארבה נח בשבת, אולי מפני שהארבה בה לעונש למצרים על ששמו לישראל זורעי חטים ושעורים כמו שכתוב בשמות רבה (פי"ג:ר) וז"ל: ארבה למה הביא עליהן, מפני ששמו את ישראל זורעי חטים ושעורים, לפיכך הביא עליהן ארבה ואכלו כל מה שזרעו להם ישראל. ולפי שנתנו לישראל לנוח בשבת כמו שכתוב בשמות רבה (פ"ה:י"ח) עה"פ: "וירא בסבלותם" - ראה שאין להם מנוחה, הלך ואמר לפרעה, מי שיש לו עבד, אם אינו נח יום אחד בשבוע הוא מת ואלו עבדיך אם אין אתה מניח להם יום אחד בשבוע, הם מתים. אמר לו לך ועשה להם כמו שתאמר. הלך משה ותיקן להם את יום השבת לנוח. לפיכך גם הארבה נח בשבת, עכ"ל.

שוב מביא בעל הטורים הנ"ל שמה מהמסורה הנ"ל ["וינח" גבי הארבה ו"וינח" גבי שבת] רמז להא דאיתא בתענית (י"ט): מתריעין ומתעניין על הארבה בחול אבל לא בשבת. וזהו שאמר: "וינח בכל גבול מצרים" - אפילו אם נח הארבה בכל הגבול, אע"פ כן - "וינח ביום השביעי".

ועיין בחלקת יעקב (דרשות, דרוש צ"א, עמ' רצ"ד-ה) שכותב הג"ר מרדכי ברייש זצ"ל: מה נעשה לאחותינו, היא שבת, ביום

"והי' כי ישאלך בנך מחר לאמר מה זאת וגו'" (יג:יד). בס' אילת השחר, מעיר הגר"ר אי"ל שטיינמן שליט"א: פירש"י, זה תינוק טיפש שאינו יודע להעמיק שאלתו, וסותם ושואל 'מה זאת'. רש"י בהמשך דבריו קורא לבן הזה 'תם' [וכך הוא נקרא בהגש"פ]. והנה כפי תולדות (כה:כו) פירש"י: מי שאינו יודע לרמות נקרא 'תם'. וא"כ למה הוא נקרא טיפש? עכ"ל.

והנה, ברייתא ד'ארבעה בני' נמצאת במכילתא (ס"פ בא), ובירושלמי (פסחים פ"ה ה"ד) בשינויים. במכילתא איתא: ארבעה בני' הם - אחד חכם, ואחד רשע, ואחד תם, ואחד שאינו יודע לשאול. בירושלמי איתא: תני ר' חיי', כנגד ארבעה בני' דיברה תורה - בן חכם, בן רשע, בן טיפש, בן שאינו יודע לשאול.

ולפ"ז כשנקט רש"י לשון 'טיפש' - זהו ע"פ גירסת הירושלמי, וכשקראו 'תם' זהו אליבא דהמכילתא.

בס' הגדה של פסח עם עיוני ההגדה (עמ' ק"ז-ק"ח) איתא: בפסוק "ויעקב איש תם" (כה:כו) פירש"י: קָלְבו כן פיו, מי שאינו חריף לרמות קרוי 'תם'. וכך פירשו הראשונים כאן, לדוגמא בשבלי הלקט כתב: 'תם' קורא למי שאינו חכם שיוודע להעמיק ולהסדיר שאלתו בדרך מוסר וחכמה, וגם אין בן רשע להעמיק ברשע לבבו, אלא שואל סתם 'מה זאת' [ונכתב הרד"צ הופמן שם, כי המילה 'תם' באה מהמילה 'סתם'].

ובמכילתא, ירושלמי וילקוט מכונה ה'תם' 'טיפש'. ויש להבין, דהרי טיפש פירושו בכל מקום כסיל ואויל, וא"כ אין משמעות הלשונית שוות. ונראה דבקטן יש לב' הכינויים - 'תם' ו'טיפש' - משמעות אחת, והיא: תינוק שלא התפתחה בינתו עדיין. אבל בגדול שהתפתחה בינתו, 'תם' הוא מי שאינו חריף לרמות, ו'טיפש' הוא כסיל.

וראה גם ברש"י (שמות יג:יד) שמשמש בב' הלשוניות כאחד: מה זאת - זה תינוק 'טיפש' שאינו יודע להעמיק שאלתו, ו'סותם' ושואל מה זאת ... דיברה תורה כנגד ארבעה בני' : רשע, ושאנו יודע לשאול, ושואל דרך סתומה, והשואל דרך חכמה, עכ"ל. הרי שעל תינוק טיפש כותב 'שואל דרך סתומה', והיינו כנ"ל שהם דבר אחד.

ונראה להסביר את דברי רש"י, שלרשע כלבד משתמש בתוארו העצמי 'רשע', ולא תואר ע"פ השאלה, 'שואל דרך רשע' או 'מרד', משא"כ לטיפש ולחכם כותב את תארים ע"פ שאלתם - 'שואל דרך סתומה' ו'שואל דרך חכמה', דהיות וכו"ל מיירי בקטן שלא התפתחה בינתו, א"כ אי אפשר ליתן לו כינוי ע"פ חכמתו או כסילותו, אלא התואר ניתן לו ע"פ שאלתו באותה שעה. משא"כ רשע שאינו תואר בינתו אלא תואר מזגו ותכונתו (attitude), ואין זה תלוי בהתפתחות בינתו, מכנהו רש"י בתואר העצמי].

בס' ברוך שאמר על הגש"פ (לבעל התורה תמימה, עמ' כ') איתא: בירושלמי (פסחים פ"ה ה"ד) הנוסח במקום 'ואחד תם' הוא 'ואחד טיפש'. ובאמת נראה נוסח זה ליתר מכוון, יען כי מסגנון הדברים נראה שקורא לו 'תם' במוכר גנאי. ובאמת מצינו לשם זה במוכר שבח ומעלה, שהוא בעל נקיון נפש מכל פשע ועון והרהור רע, ואף גם הוא נלווה עם השם 'יושר' - 'תום ויושר' (תהלים כח:י), ועם השם 'צדק' - 'כצדקי וכתומי' (שם ז:ט). יעקב אבינו מוכתר בשם 'איש תם' (בראשית כה:כו), ומדרך ה'תם' שלא לשאול ולא לחקור, כמ"ש "תמים תהי' עם ה' אלקיך" (דברים יח:יג), וכן "הולך בתומו" (משלי כח:י).

אבל הטיפש שענינו בעל לב כהה וכבד להבין דבר מעצמו, על דרך הלשון "טפש כחלב לבם" (תהלים קיט:ט), ובפסוק "השמך לב העם" (ישע' ו:י) תרגומו 'טפש לביה', וזה הוא מפני כי השמנונית שעל הלב מטמטמת התפתחות רגשי השכל, ולכן דרכו רק לשאול, וניחא נוסח הירושלמי.

בנין אם אשה רשאית להניח תפילין על איש

בסוף פרשתנו נמצאות פרשיות "קדש לי כל בכור", ו'והי' כי יביאך" אשר נמצאות בהן מצות תפילין.

בהל' תפילין בשו"ע (או"ח סי' ל"ח סע' ג') נפסק ע"פ הגמ' בברכות (כ.כ-): נשים ועבדים פטורים מתפילין מפני שהוא מצות עשה שהזמן גרמא [פי' המ"ב: דהא שבת ויום טוב לא זמן תפילין].

וכותב הרמ"א: ואם הנשים רוצין להחמיר על עצמן, מוחים בידם [פי' המ"ב: מפני שצריכין גוף נקי, ונשים אין זריזות להזהר]. ומוסיף הערוה"ש (סע' ו') דכיון שנשים אינן מחוייבות מעיקר הדין, מדוע תכנסנה עצמן לחשש וסכנה של פגיעה בקדושת תפילין, ולמבואר בא"ר (סי' ל' סק"ב) ובמגן גבורים, זהו איסור לכל הנשים, ואין אחת יכולה לומר אני אזהר.

ועיין בלבוש (סי' י"ז סע' ב'), דמכיון דתפילין חובת גברא, איך תחייב עצמה בדבר שיש בו חשש איסור 'לא יהי' כלי גבר על אשה' (דברים כב:ה), כדאיתא בתרגום יונתן: לא יהיו גולין בציצית ותפילין, דאינון תיקוני גבר על איתתא.

בשלטי גבורים (ר"ה פ"ד) מבואר דאין לנשים להניח תפילין 'מפני שנראה כדרך החיצוניים שעוברים על דברי חכמים ואינם רוצים לדרוש המקראות כמותם".

ואיתא בשו"ת מהר"ם שיק (או"ח סי' ט"ו) דאין לנשים להניח תפילין משום דמיחזי כיוהרא [נראה כגאוה].

לקמן בשו"ע (סי' ל"ט סע' א') איתא: תפילין שכתבן עבד או אשה וכו' פסולים, משום דכתיב: "וקשרתם" - "וכתבתם" [וילפינן מזה] כל שאינו בקשירה [ר"ל שפטורים ממצות הנחת תפילין] אינו בכתובה.

ושוב נפסק (סע' ב'): כל שפסול לכתבן, פסול בכל תיקון עשייתן. ופי' המ"ב (סק"י): ודוקא שעושה מעשה בגוף התפילין כגון חיפוי הבתים ותפירתן, וכל שכן עשיית השי"ן בעור הבתים, או להגיה איזה אות דעתה הוא פסול וע"י הגהתו יוכשר, דזהו כתיבה ממש, אבל עיבוד הקלף איננו בכלל זה וכשר וכו' ע"י אשה וכו'.

והנה, דנו הפוסקים אם אשה כשרה להניח [לקשור] תפילין על איש. דרך משל: באיש זקן או חולה ר"ל שאינו יכול להניח את התפילין בעצמו, האם אשתו או בתו או אחות בבית החולים רשאית להניח תפיליו עליו.

הנה בפ"ב דע"ז (לט.) ובבכורות (ל:) מסופר: מעשה באשה אחת שנישאת לחבר והיתה קושרת לו תפילין על ידו.

בפ"א מהל' ציצית (ה"ב) כותב הרמב"ם: ציצית שעשה אותו כותי - פסול, שנאמר: "דבר אל בני ישראל ועשו להם ציצית". אבל אם עשה אותה ישראל בלא כוונה - כשרה וכו'.

בהגהות מיימוניות (אות ט') איתא: מכאן פסק ר"י ורבינו יהודה שנשים יכולות לעשות ציצית מדאינו ממעט אלא עכו"ם. וכן הורה רבינו יהודה לאשתו לעשות ציצית, אבל בשם מורי שיחי' מצאתי דאין להם לעשות ציצית משום דכתיב: "בני ישראל ועשו", אבל שאר תיקוני הטלית וטויית החוטים יכולות לעשות. בתוספות גיטין מצאתי, וכן כתב רבינו תם דכל מצוה שאין אשה חייבת בה, כגון לולב וציצית, אינה יכולה לאגד הלולב ולתקן הציצית, וראי' מהא דפרק השולח כל שישנו בקשירה ישנו בכתובה, וכן הי' מעשה בטרוי"ש באשה שהיתה רגילה לתקן ציציות להגדילם בטליתות, ופסלם רבינו תם מההיא דפרק

השולח - כל שישנו בקשירה ישנו בכתיבה. והא דסוף פרק עד כמה ושילהי אין מעמידין - מעשה באשה אחת שנישאת לחבר והיתה קושרת לו תפילין. על ידו, לא היתה קושרת, אלא מסייע לו (ועיין בתוס' מנחות לו.) אי נמי לא נאסר באשה אלא תיקון הדבר, כגון כתיבה ותיקון הציצית ואגידת הלולב, אבל קשירה לאו תיקון המצוה ומציא למיעבד, עד כאן בתוס' גיטין. ונראה דהוא הדין טוויית חוטי הציצית - מרי ורבי זצ"ל וכו'.

על מה שכתב המחבר: כל שפסול לכותבן פסול בכל תיקון עשייתן איתא בדעת תורה להמהרש"ם: עיין ש"ס (עבודה זרה ל"ט) שהיתה אשתו קושרת לו תפילין בזרועו, ועיין בהגהות מיימוניות פ"א מציצית דקשירה לא הוי תיקון, ועל כל פנים מוכח דמותר לאשה להניח תפילין לאיש ולקשרן, ונפקא מינה בחולה וכדומה, וכן מותרת לקבוע מזוזה בבית, ואף דכתיב "וקשרתם", וגבי מצוה שבגוף לא שייך שליחות [וא"כ האיך מהני קשירת התפילין ע"י אשה על ידיו]. עיין בקצות החושן (סי' קפ"ב) ותבין דלא קשה מידי [דבכל מצות שבגוף וכמו כן בתפילין, עיקר המצוה הוי הנחתן על הגוף שלו, והרי הם מונחים עליו].

ועיין בשו"ת אבני דרך (ח"א עמ' מ"ג-ד') שמלקט דיעות הרבה פוסקים השייכות לענין היתר אשה לקשור תפילין לאיש שאינו יכול להניחן בעצמו, וז"ל: העלה בשו"ת מהר"ם שיק (או"ח סי' ט"ו) שכאשר אין אפשרות שהאיש יקשור את התפילין על ידו, ואין איש אחר היכול לסייע, יכולה אשה לקשור לו, וסיים שאפילו אם יש אנשים - יכולה האשה. המ"ב (סי' כ"ז סק"ו) סתם ולא הזכיר אם מותר על ידי אשה או לא, וזה לשונו: "אבל אם נעשה גידם בימין אפילו נקטע לו כל היד חייב בתפילין ויבקש לאחרים שיניחוהו עליו".

בספר הליכות שלמה (תפילה, דבר-הלכה פ"ד סי' י"ח) כתב שגדולי האחרונים הכריעו שאשה כשרה לקשור תפילין לבעלה. בין הפוסקים שהתירו לאשה לקשור: שו"ת מחנה חיים (ח"א סי' ו'), שו"ת מהרש"ג (ח"א סי' ט'), שו"ת ארץ צבי (ח"א סי' ח'), שו"ת שארית ישראל (או"ח סי' ט'), שו"ת קנין תורה (ח"ב סי' ק"כ), שו"ת באר משה (ח"ד סי' ו'), שו"ת ציץ אליעזר (ח"ג סי' ז'), שו"ת יביע אומר (ח"ט סי' ז'), שו"ת מנחת שלמה (ח"ב סי' ד').

בשו"ת שבט הלוי (ח"א סי' ח') כתב שיקשור דוקא מי שהוא מחוייב במצווה, כלומר איש גדול. אך אם אין איש גדול המחוייב במצווה תקשור אשה [אבל לא יקשור קטן], וז"ל: "ע"כ נראה לענ"ד דלכתחילה יקשור רק מצווה במצוות תפילין לא קטן ואשה, ובאם אי אפשר בזה פשיטא דמ"מ יקשור מי שהוא - אפילו אשה, דחסר רק מצוות קשירה לא גוף הנחת תפילין ... עפ"ז דעת לנבון נקל על מה שתקנו לברך 'להניח' תפילין ולא 'לקשור', כדי להראות כי עיקר המצווה ההנחה ולא הקשירה".

כעין זה מצאנו בשו"ת תשובות והנהגות (ח"ב סי' כ"ה) שאם איש אינו יכול לקשור - תקשור אשה, אולם טוב שלא לבקש מאשה: "לכן בחולה כשאין עצה יש להקל לקשור על ידי אשתו ... אבל לכתחילה נראה שטוב לדקדק שאשה לא תקשור לו תפילין של יד" וכן כתב בשו"ת יד הלוי (ח"ב סי' א'). בשו"ת יביע אומר (ח"ט סי' ז') כתב ש"אם נמצאות על ידו רק נבותיו או אשתו, נראה שיכולות להניח לו התפילין על ידו או על ראשו, ויוצא ידי חובה".

בשו"ת ציץ אליעזר (ח"ג סי' ז') נשאל האם מותר לאחות בבית חולים להניח תפילין לאיש, ולאחר שדן בעניין קשירת תפילין ע"י אשה, הוא מסכם כי "לכתחילה אין לקשור ע"י אשה, ויש לעשות כל

טצדקי לחזר אחר איש בר חיובא שיקשור לו, אך באין מצוה תקשור לו אשה ואפילו גם קטן". אולם בשו"ת תשורת שי (ח"א סי' תרי"ח, ח"ב סי' כ"ד) ובשו"ת זכרון יהודה (ח"א סי' ז') כתבו שאשה לא תקשור אף בדיעבד.

בשו"ת חכמת שלמה (סי' א') נשאל ע"י אדם שאינו יכול להניח תפילין אם יכולה בתו לקשור לו את התפילין של יד ולהניח לו, והעלה לדינא דבתו יכולה להניח לו, וראייתו כי בשו"ת יהודה יעלה (ח"א או"ח סי' י"ט) הסתמך על כך וכתב שאפילו קטן יכול לקשור, אף שאינו מניח תפילין, שכן הקשירה אינה נחשבת למעשה, אלא רק לסייע: "ושפיר הורה גבר בגוברין ה"ה י"ג הרב הגאון מוהר"ש קוועטש נ"י דאפילו בתו יכולה לקשור לו את התפילין והוא יברך, ועדיפא מינה אמינא ולא מטעמי דהגאון דאתי עלי' מצד שליחות, אלא אפילו קטן נמי שאינו בשליחות מ"מ יכול לקשור לו התפילין דמעשה קוף בעלמא הוא עושה בסיוע זה...". וכן איתא בכף החיים (סי' כ"ז סק"ח) בשם מסגרת זהב על הקיצור שולחן ערוך שגם קטן יכול לקשור לו, שאין זה גרוע מאשה הפטורה ממצוות תפילין ואעפ"כ יכולה לקשור ולהניח לאיש תפילין, וכ"כ המהרש"ם בספר דעת תורה (סי' ל"ט סק"ב).

בענין קשירת תפילין [לבעל] על ידי אשה נדה דן בשו"ת באר משה (ח"ד סי' ו'), וכתב בראשית דבריו כי הקשירה והסיוע בהנחה על ידי אשה מותר לכתחילה, וזה לשונו (אות ה'): "עכ"פ בהא נחתנין ובהא סליקנין שאשה יכולה לקשור לבעלה התפילין על ידו והוא יברך כדת וכדין", ועיין שם שביאר שאפילו על ידי חרש, שוטה וקטן שפיר דמי, משום שעיקר המצוה הוא הנחת התפילין [והקשירה אינה חלק מגוף המצוה]. וכאשר האשה היא נדה כתב בריש דבריו ד"נלענ"ד גם בכה"ג יקשור לו התפילין אם אי אפשר בענין אחר באופן שאם לא תקשור לו התפילין לא יהיה באפשרותו לקיים מצוות תפילין". וסיכם בסוף תשובתו דבכל מקרה "יש לצדד הרבה להתיר שהיא תקשור לו התפילין גם בעת נדתה, ותעשה כן על ידי כפפות".

יתרה מכך, מובא במהרש"ג (ח"א סי' ט') שניתן להקל אף בנכרי, וזה לשונו: "ולדעתי אפילו בהנחה התפילין מעצמם על ידו ועל ראשו או ע"י נכרי, חרש, שוטה, או קטן גם כן יוצא ידי מצוות תפילין, דאין הקפידא דוקא על הנחתם במעשה אלא שיהיו מונחים על ראשו ועל ידיו".

העולה להלכה שלכתחילה אדם שאינו יכול להניח תפילין בעצמו, יבקש סיוע מיהודי גדול. אולם, אם הוא נמצא במקום שאין איש שיכול לסייע לו, יכול להניח תפילין בסיוע אשתו או בתו, אך ראוי שיעשה מאמצים שיהודי יסייע לו בכדי לצאת ידי כל השיטות. ברם, במקרה בו הוא נמצא עם אשתו ועם העובד הנכרי המטפל בו, ואין איש ישראל אשר יכול להניח בשבילו, עדיף שאשתו תסייע לו בהנחת התפילין מאשר הנכרי, כיון ששייכת למצוות תפילין בתור אינה מצווה ועושה [כמו כן, יש עדיפות שאשה תסייע בהנחת תפילין על פני קטן שאינו בר מצוה].

בספר הליכות בת ישראל (פי"ד הערה נ"ז) איתא: ואגב דין אשה בהנחת תפילין, נציין כי יש הסוברים שאף שאשה אינה בקשירת תפילין לעצמה, מ"מ שייך גם לגביה הדין הנזכר בשו"ע (או"ח סי' ב' סע' ד'), שיש לנעול נעל ימין תחילה, ואח"כ של שמאל ולקשור תחילה של שמאל, ואף שחשיבות הקשירה בשמאל נלמדת מתפילין, וגם הטעם הנזכר בלבוש שם, שייך באנשים, ע"י שם, מכל מקום, אין הלימודים הנ"ל אלא גילוי שהתורה החשיבה הקשירה בשמאל - עיין שו"ת רבבות אפרים (ח"א סי' ה').

לז"נ מורי ורבי הגאון הרב אברהם יעקב בן הרב מאיר הכהן פאם זצ"ל - נפ' כ"ח מנחם אב תשס"א
לז"נ ר' בנימין בן הרב ר' מרדכי ז"ל שור
לז"נ מרת עטא שרה בת ר' בנימין ע"ה - נפ' כ"ג אדר א' תשס"ח

TORAH LODAAS

PARSHAS BO
© COPYRIGHT 2026
BY RABBI MATIS BLUM Z"L

לז"נ אסתר בת שלמה זלמן שטרן ע"ה

רוחמה ליבא בת רבקה לרפו"ש
צביה חיה בת לאה ברעניא לרפו"ש

“לא תוציא מן הבית מן הבשר החוצה, ועצם לא תשברו בו” (יב:מו)
“You shall not take the meat [of the *Korbon Pesach*]
outside, nor shall you break a bone in it.”

Why does the Torah use the singular term “לא תוציא”
in regard to the prohibition of bringing the meat to another
place to eat it, while, when referring to the *issur* of breaking
a bone in the *Korbon Pesach*, it uses the plural “לא תשברו”?

The *Pninim Yekorim* answers that the Minchas
Chinuch is of the opinion that the prohibition of eating a
portion of the *Korbon Pesach* in two different locations
applies only to an individual. However, if an entire group
decided to change its location in the middle of eating, it is
permissible. It is for this reason that the Torah uses the
singular term in reference to the prohibition of *Hotza'a*.

However, the prohibition of breaking a bone in the
Korbon Pesach applies equally to an individual as well as
to a group. Therefore, the Torah says **לא תשברו**.

“ושמרתם את המצות כי בעצם היום הזה הוצאתי את צבאותיכם מארץ
מצרים” (יב:יז), אחז"ל: אל תיקרי “את המצות” אלא “את המצוות”.

“And you shall guard the Matzos for [they
commemorate the fact that] in the midst of this day I
removed your hosts from the land of Egypt.”

Rashi, quoting Chazal in the *Mechilta*, says: do not
read it “*Es Ha'matzos*” [and you shall guard the Matzos];
but rather, “*Es Ha'mitzvos*” [you shall guard the Mitzvos].

What is the relationship between the particular Mitzva
of Matza and all the other Mitzvos in the Torah?

The *Sha'ar Bas Rabim* explains that the *Arizal* said that
one who scrupulously avoids ingesting even the minutest
amount of *chometz* on Pesach is assured of not sinning
during the coming year. According to this, we can
understand the words of the *Mechilta*: If one takes great
pains in guarding the Matzos to be certain that the slightest
bit of leaven does not come in contact with it “ושמרתם את
המצות”, then he can be assured that he will receive Divine
assistance enabling him to observe all of the other Mitzvos
 (“ושמרתם את המצוות”).

“למען תהי' תורת ה' בפיך” (יג:ט)

“So that the words of Hashem should be in your mouth
...”

Hagaon Rav Chaim Z'TL' of Volozhin once came into
the Yeshiva of Volozhin and saw two students who were
engaged in idle talk.

When he asked them what they were discussing they
replied that they were trying to imagine how the *Yeitzer
Hara* reacts upon seeing so many hundreds of young men
studying Torah with such diligence.

Rav Chaim said to them: “I'll tell you what the *Yeitzer
Hara* is thinking. Talk about me as much as you like, as
long as you don't learn Torah ...”

HALACHIC DISCUSSIONS

(not to be relied upon for Halacha L'Ma'aseh)

The Tur and Shulchan Aruch (Orach Chaim 419) rule
that it is a Mitzva to have extra food during one's meal on
Rosh Chodesh.

The Mishna Berura (2) writes that it is sufficient to add
an extra food to the day meal in honor of Rosh Chodesh.

The Taz, citing the Yerushalmi writes that when Rosh
Chodesh falls on Shabbos one should make a Seuda on
Sunday in honor of Rosh Chodesh since it is not noticeable
on Shabbos that he is adding special foods in honor of Rosh
Chodesh.

The Bach writes that one should extend the Seuda
Shlishis until the night and through that be Yotzei with a
Seudas Rosh Chodesh.

The Siddur Yaavetz writes that one should add extra
foods for Seudas Melave Malka. The Ba'eir Heiteiv, citing
the Knesses Hagedolah, writes that the *Medakdekim* add an
extra food in addition to what they would normally eat on
Shabbos. The Aruch Hashulchan questions why people are
not careful with Seudas Rosh Chodesh, and suggests that it
could be since it is not mentioned in the *Bavli*.

QUESTIONS OF THE WEEK

1) If two people carry out a portion of the *Korbon Pesach*

from the group and each could have done it alone, are they both *Chayovim*?

- 2) How can one transgress a *Lav* for eating something at one time and be *Chayov Koreis* for eating the same amount of it at another time [where there is no question of *Issur Chal Al Issur*]?
- 3) How many angels of destruction came down to smite the Egyptians?
- 4) How is it possible for two people to be circumcised on Erev Pesach, and one is permitted to eat the *Pesach Rishon* while the second must wait until the *Pesach Sheini*?
- 5) Is it permissible to eat the Korbon Pesach if one does not have Matza and Marror?
- 6) When Bnei Yisroel were commanded to place the blood over the entranceway to their homes, did it matter if they first placed it on the two doorposts and then on the *Mashkof* or if they first placed it on the *Mashkof*?
- 7) How did the dough that Bnei Yisroel took out with them from Egypt end up being baked?
- 8) When did the firstborn of Mitzrayim actually die - on the first night of Pesach or in the morning?
- 9) When Bnei Yisroel left Egypt, the first place that is mentioned is Ra'amseis. What does the name of this city allude to?
- 10) What was the population of the Eirev Rav who left Egypt with Bnei Yisroel?
- 11) Where was Bilam alluded to in Parshiyos Shmos, Va'eira and Bo?
- 12) Did the Egyptian firstborn who were not in Egypt also die at *Makas Bechoros*?
- 13) How many Egyptian firstborn died during *Makas Bechoros*?
- 14) Which Mitzva - related to this week's Sidra - that Esther performed prevented her from finding out about Haman's decree?

ANSWERS

- 1) According to the *Minchas Chinuch* (15:1) if two people remove part of the Korbon Pesach and each one could have done it alone, they are nevertheless both *Chayovim* for *Ho'tza'a*.
- 2) If one eats Chometz on Erev Pesach from after the sixth hour until the evening, he has transgressed an ordinary *Lav*. If he eats it on Pesach, he is *Chayav Koreis*.
- 3) 90,000 myriad angels of destruction came down to smite the Egyptians (Targum Yonoson 12:12).

- 4) If a Yisroel is circumcised on Erev Pesach, he may eat the *Pesach Rishon*. A *Geir* who is circumcised on Erev Pesach must wait until the 14th of Iyar to eat the *Pesach Sheini* (Rambam, Hil. Korbon Pesach 6:7).
- 5) Yes (ibid. 8:2).
- 6) No (see Ba'al Haturim 12:22).
- 7) They placed it on their heads and it baked in the sun (Targum Yonoson 12:39).
- 8) In the very beginning of Meseches S'machos, it states that while the firstborn of Mitzrayim were smitten at *Chatzos* of the night of Pesach, their *Neshamos* did not leave them until the morning of Yetzi'as Mitzrayim.
- 9) The numerical value of Ra'amseis equals 430, which represents the 430 years from the time that Galus Mitzrayim was decreed to Avrohom in the *Bris Bein Habesarim* until Bnei Yisroel actually were redeemed (Mechilta).
- 10) There are different opinions in the Mechilta ranging from 1.2 million to 1.8 million.
- 11) Bilam was the one who advised Paroh to throw all of the Jewish newborn boys into the Nile (Shmos 1:22, Sota 11a). He was the servant of Paroh who left his animals in the field during *Makas Barad* (Targum Yonoson 9:21), and he was the one who chased Moshe and Aharon from the presence of Paroh (10:11; Midrash, cited in Torah Sheleima).
- 12) Yes (Mechilta).
- 13) 600,000 (Mishnas Rebbi Eliezer 19).
- 14) She was preoccupied with the Mitzva of *Bi'ur Chomeitz* (Kohel Rabba 8:19; Yalkut Shimoni, Kohel 978).

NOW AVAILABLE

The sefer **נר מתהיהו** is available for purchase:

- in seforim stores
- via shipping by emailing torahlodaas@gmail.com
- by picking up in Monsey, Queens, or Lakewood.
Please be in touch via email.

The sefer **מצא טוב** on **שמחות** and the set of Torah Lodaas volumes 1-5 are available for purchase. Email to purchase.

Due to many practical considerations, Torah Lodaas is only available through e-mail. Anyone who wishes to dedicate an issue or receive Torah Lodaas is asked to send his name and e-mail address to: TorahLodaas@gmail.com

The material for this issue has been reprinted from previous years